Titok

A titok, írja Georg Simmel, az emberiség egyik legnagyobb vívmánya, mert egy olyan második világot hoz létre a látható és mindenki által ismert mellett, amely a lehető legerőteljesebben befolyásolja az első, ismert világunkat. Ahhoz, hogy társas lény lehessen, és sikeresen tudjon megbirkózni társadalmi környezetével, az embernek mindig is szüksége volt a maga számára világosan körülhatárolt ismeretlenségi tartományokra. A közösen hordott titok erős összetartozás-tudatot eredményez.

A titok keletkezésének útjai számosak: titok lehet az is, amiről nem tudunk, mert nincs róla információnk, adatunk, vagy egykor tudtuk, de már elfelejtettük, vagy elveszett a kulcsunk a megfejtéséhez, de az is, amit elhallgatunk, vagy titkos társaságokban őrzünk, és titokká válhat egy hazugság vagy egy tabusított téma is. A titkok nem csodák, mondja Goethe, így a „titkos tudomány", mint például a kabbala és a szabadkőművesség sem a felfoghatatlan vagy a megmagyarázhatatlan értelmét keresi, hanem a dolgok igazi lényegéhez próbál közel kerülni.

A titok, a csend, az elhallgatás lett az egyik kulcsfogalma a soát követő zsidó identitásnak is. Nem is olyan régen még az volt a történészek körében a hagyományos bölcsesség, hogy a háborút követő évtizedekben hallgatás jellemezte a társadalmakat. E széles körben elterjedt nézet szerint a túlélők, akiket lekötött életük újjáépítése és saját traumájuk feldolgozása, különösen az 50-es évektől inkább hallgattak az őket ért tragédiákról, s a szélesebb nyilvánosság is süket maradt e történetekre, sőt, ahol lehetett, korlátozta ezek nyílt megbeszélését. Mindez azonban korántsem jelenti azt, hogy a többségi társadalom előtt és által is elhallgatott tapasztalatok családi vagy vallási közösségekben, szépirodalmi művekben, tévéjátékokban vagy kiállításokon ne kerültek volna szóba, bár az első nyilvánosság ingerküszöbét az 1980-as évekig nem érték el. Ma már a titok fenntartása, a csendhez való jog ugyanúgy a kutatás kérdései, mint a csend maga.

A Targum 7. számában olyan írásokat gyűjtöttünk össze, amelyek a titok történeti és művészettörténeti, valamint irodalomtudományi aspektusait tárgyalják, ezzel titkos helyekre, kortárs csendekbe invitálják az olvasót, és bepillantást engednek néhány rejtélyes jelentés világába is. Az európai zsidó épített örökségről ebben a számban Ruth Ellen Gruber osztja meg velünk titkait.

Kovács Éva – Pataricza Dóra

Kovács Éva – Pataricza Dóra: Titok. *Targum*, 7, 2025. 1.
https://doi.org/10.56664/targum.2025.7.1